

Ivan Cankar

KRČMAR ELIJA

Založba Bird Publisher, 2011

Naslov izvirnika:

Krčmar Elija

Ivan Cankar

Ivan Cankar, 1911

Copyright © Bird Publisher, 2011

Založba:

Bird Publisher

DP, založništvo, d. o. o., Levčeva ulica 13, 1234 Mengeš

Telefon: +386 (1) 723 78 28

E-pošta: info@bird-publisher.com

www.bird-publisher.com

Urednik: Damjan Plut

Oblikovanje: Grafiza

PDF in e-knjiga narejena: junija 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32(0.034.2)

CANKAR, Ivan, 1876-1918

Krčmar Elija [Elektronski vir] / Ivan Cankar. - El. knjiga. -

Mengeš : Bird Publisher, 2011

Način dostopa (URL): <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-100-1 (pdf)

ISBN 978-961-279-101-8 (mobi)

ISBN 978-961-279-102-5 (ePUB)

257250816

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvirniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam.
Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod te e-knjige vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili.
Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

I.....	6
II.....	13
III.....	21
IV.....	29
V.....	37
VI.....	46

I

Na hrib je stopil tujec. Črn plašč, do vratu zapet, mu je segal do gležnjev; gologlav je bil, roke je imel sklenjene na hrbtu, glavo nagnjeno; tako je gledal v dolino z zlohrotnim, lakomnim očesom, njegov obraz je bil kakor od sivega kamna.

Dolina je bila lepa, da ne lepše na svetu, kakor da jo je bil Bog ustvaril za dom in radost svojim najljubšim otrokom. Na obeh straneh so jo zložni hribi čuvali viharjev; na prisojnih rebrih so se razprostirali vinogradi, na osojnih pa so se vzpenjali sočni pašniki visoko v planine. Dolina sama pa je bila velik vrt sredi polja. Iznad vrta se je razgledaval beli zvonik farne cerkve po tej nebeški krasoti, na zemljo postavljeni.

Tujec je gledal in je štel; štel je domove, ki so se veseli in bahati vrstili ob cesti; bele hiše, rdeče strehe, za hišo vrt, za vrtom polje; pisano bogastvo, kamor se je ozrl. Zsvetile so se mu oči, ustna so se mu nasmehnila zadovoljno in poželjivo.

Večerna zarja je ugašala za prisojnim hribom, tiha senca od neba se je spustila na njive in vrtove. Tedaj se je oglasila pesem iz doline, zmerom glasnejša je bila in zmerom veselejša, vriskala je razposajeno in nebrzdano, kolikor bolj je bledela večerna zarja.

Tujec se je nasmehnil, ko je zaslišal veselo pesem. Razkrečil je dolge prste ter je prešteval domove, kakor vesten rubežnik.

»Tam so Kovačevi – bogata hiša, poln hlev; da ste mi pozdravljeni, Kovačevi! Tam kraj župnišča so Martinovi – tudi ta vreča je polna do vrha. In tam pod gričem je belo gnezdo Potnikovih, belo gnezdece v zelenem vrtu – skomine stresajo človeka ... Od srca pozdravljeni vsi!«

Prešteval je, meril z očmi, sodil v mislih, njegov obraz pa je bil zmerom bolj sladak in priljuden. Ko je zatonila zarja, je stopil s hriba, a takrat se je spustila dolga črna senca preko doline od kraja do kraja ter jo presekala kakor na dvojce ...

Faro osojniško je bil Bog obsul z vsemi svojimi blagoslovi, ali župnik je zmerjal po pravici, da farani take milosti nikakor niso vredni in da so je bili deležni le zategadelj, ker bi bili drugače vsled svoje lenobe in malobrižnosti že zdavnaj pocepali vsi do zadnjega z ženami in otroci. Farani pa so mu odgovarjali: »Za silo že imamo, kaj bi se še nadalje upirali in pehali!«

Take besede niso vzrastle na njivi zadovoljnosti, temveč na gnoju lenobe. Kajti zadovoljni niso bili osojniški farani, temveč so godrnjali in vzdihovali kakor sami lačni popotniki. Hudega jim ni bilo, kruha in vina so imeli dovolj, ampak rekli so, da je bilo nekoč vse boljše in da bo posihdob še zmerom hujše, dokler ne zaloti uboge doline vesoljna revščina in lakot. Ko je še kralj Matjaž kraljeval, je kmet komaj pljunil na polje, pa je vzknila pšenica; komaj se je postrani ozrl na vinograd, pa je zorelo grozdje. To so bili časi, da je bil človek lahko po pravici vesel. Zdaj pa se poti in ubija, pa ni nič ne na tem koncu, ne na onem. Izpije kozarec vina, komaj si ustna oblizne, že vest zavpije: »Nehaj! Ne kliči biriča in rubežnika!«

Faran je tožil in tarnal, ob tem pa je čisto pozabil, da je bil izpraznil že troje vrhanih bokalov, še preden se je znočilo. In ko je to zagledal, je naročil še bokal ter je rekel: »Osojničan ni živina, da bi le garal in garal; če si ga drugi privoščijo, si ga bo še on, pa mir besedi!«

Vino mu je seglo v glavo in srce, naveličal se je vzdihovanja in tarnanja ter je vriskal, da se je razlegalo do hriba ...

Župnik, ki se je od zdavne svoje mladosti trudil, da bi spravil pohujšano čredo osojniško na pravo pot, je ob lepih večerih slonel ob oknu ter se oziral po fari z bridkostnim očesom. Beli lasje so mu v vetru frfotali kraj čela; zdelo se mu je, da ga pozdravljajo hribi, v senco toneči, ter da mu voščijo lahko noč; in zdelo se mu je tudi, da mu prijazno mežikajo bele hiše izza vrtov ter da mu prigovarjajo: »Čemu bi se jezil nad nami, o župnik? Grešniki smo res, ali nikoli ne tako zakrknjeni, da bi nas milost več ne dosegla. Pa če se nam bo ob sodnem dnevu prav hudo godilo, bo tvoja molitev naša mogočna priprošnjica.«

Župnik je zavzdihnil.

»Kako bi tožil, kako bi jih sodil? Mati joka nad svojimi otroci grešniki, ali biričem jih ne izdaja. Otroci so, bradati otroci, sivolasi. Greše do zadnje kaplje, pa se čudijo z nedolžnim srcem: Kaj sem storil, da mi nalagaš pokoro?«

Star je bil župnik, oči ga niso več ubogale, pa je videl časih stvari, ki so bile skrite vsem drugim kristjanom.

Slonel je nekoč ob oknu, ko je tonila zarja. Gledal je proti nebu in tedaj je njegovo srce zaihtelo od bridkosti. Od jutranje strani in od večerne so frfotale izza hriba črne ptice; zmerom več jih je bilo, kmalu so zasenčile vse nebo, dolina pa se je potopila v črno jezero. Župnik se je pokrival: »Bog nas varuj vsega hudega.«

Vprašal je zjutraj hlapca:

»Ali si kaj videl sinoči, Jernej?«

»Kaj da bi videl?« se je začudil hlapec.

Tudi župana je vprašal župnik, ali župan se je zasmel.

»Nisem gledal proti nebu! Krčma je bila polna in prepevali smo veseli.«

Župniku pa je segla žalost v srce.

»Tudi ne bodo videli, kadar se prikaže nad to lepo dolino sam sodni dan. Zakaj krčma bo polna, prepevali bodo in bodo veseli.«

Tisto nedeljo je govoril župnik dolgo pridigo o kesanju in o pokori. Očital je svojim faranom duhovno in posvetno malobrižnost, lenobo, pohajkovanje, napuh, predrzno zaupanje v božjo milost ter še mnogo takih in enakih grehov; nato jim je prerokoval, da je šiba božja tolikanj hujša, kolikor dalj je namočena in da ga ni zvona, ki bi oznanjal uro plačila in kazni; navsezadnje pa jih je tolažil, da ni še odbila polnoč in da je še časa dovolj za izpreobrnjenje in pokoro.

Farani so verno poslušali, v krčmi pa so rekli:

»Star je župnik, siva glava mu kloni do groba. Kdo bi mu zameril žal besedo? Siromak gleda, kar mu kažejo slepe oči, na nebu vidi črne prikazni, ali nas živih ljudi ne vidi. Siromak posluša, kar mu razodeva gluho uho, sliši stokanje hrastov na hribu, naših pesmi ne sliši. Bog mu daj veselih sanj, mi pa pijmo na njegovo zdravje.«

Pili so ter so pozabili na pridigo in na pokoro.

Še drugo nedeljo je stopil župnik na leco in je razložil faranom svoje čudne sanje. Tako je rekel:

»Sanje so bile, ali tudi je bila misel od Boga poslana. Skozi okno sem gledal, pa sem videl tam v dolini dvoje ljudi. Vsaki izmed obeh je nosil težko butaro na hrbtu. Eden je stopal, stopal, stopal, ali stopil ni nikamor, zakaj njegova noga se ni dotaknila zemlje. Pa se je veselil v svojem malobrižnem in nespametnem napuhu ter je rekel: «Kako je lahka moja noga, kako brhko moje srce! Kaj butara, kaj bridkost in kaj pokora!» Kakor je bila težka njegova butara in kakor se mu je krivil hrbet pod njo, tako je brezbožno zaplesal preko senožeti. Ali tedaj ga je zgrabil velik vihar, vzdignil ga je, lahkonožega, brezdomnega, ter se je poigral z njim kakor z lipovim listom. Kam ga je zanesel? To vedi Bog sam ter bodi milosten njegovi duši! – Drugi je nosil težko in trudno svojo butaro, zakaj plesal ni z lahkimi nogami, temveč stopal je počasi in okorno; noge so se mu udirale v zemljo do kolen. Ali kakor je šel počasi in mukoma svojo pot, vendar je šel dalje. Kajti rekel je: «Vate sem ukopan, zemlja, mati moja; kakor me ti ne izpustiš, tako te jaz ne izpustim; in kakor si ti od vekomaj blagoslovljena, tako bom blagoslovljen tudi jaz. Kaj bi meni to breme? Saj ni le moje, temveč tudi tvoje je, ter tvojih in mojih sinov.» – Rekel je in je šel, veter pa mu še lās ni zrahljal. – Zatorej vam povem, ljudje krščanski: ne mislite nase in na svoj dan, temveč na zemljo mislite, ki vas je rodila in na tiste mislite, ki ste jim po svoji volji posteljo postlali.«

Farani so verno poslušali tako pridigo, toda majali so z glavo in so rekli:

»Pobožen mož je naš župnik, ali misel mu peša in pamet mu odpoveduje. Kaj smo storili in kako smo ravnali, da nas zmerja z iblajtarji in hudodelci? Da nismo svetniki, vemo sami; ali to ve tudi sam, da pšenica ne raste iz kamenja in čednost ne iz revščine. Naj nam pokaže pot v Matjažovo deželjo, pa bomo vzdignili bandero in križ; in le molitev bo v naših ustih.«

Nato so pili in so prepevali.

Ampak še tretjo nedeljo je stopil župnik na prižnico. Roke so se mu tresle, na njegovo lice je bila napisala smrt svojo prvo besedo in tudi njegov glas je bil tako zamolkel, da so ga farani komaj slišali.

»Ali ste živeli, ali ne živeli?« je vprašal svoje verne farane. »Med vami sem bil trideset dolgih let; bojim se, da še teden dni več ne bom. Če se vam je godilo dobro, ali če se vam je godilo slabo, nikoli niste bili zadovoljni, pa tudi nikoli ne žalostni. Toplji so vas – niste čutili; božali so vas – niste čutili. Živeli ste, pa niste živeli – razzrfotalo, raztopilo se je vaše življenje, kakor nespametna jutranja megla. Niti žival tako ne živi, niti drevo ne, še kamen ne. Treba je, da bodi rod od dne do dne, od leta do leta kakor mati: skrbi zase, kolikor je za silo potreba, ali vse drugače skrbi za otroke – zakaj ti nisi nič poleg njih. Oni so narod, ti si rakev. – Kaj pa ste vi storili, neverniki? Pili ste in ste vriskali in plesali ter ste čakali, da se vam prikaže Matjažovo kraljestvo, kadar se zvrnete pod mizo. Na polju se vam je razbahala ljuljka, kašče vam praznijo posli in popotniki, vegasta streha se vam podira nad glavo – vi pa klobuk postrani pa brez skrbi. Kakor Ezav ste, ki je za skledo leče prodal prvenstvo. Za eno veselo uro, za kozarec vina bi prodali svoj časni in večni blagor. Malopridnežu pobije toča vsako leto, zakaj malopridnost je njegova toča in pognojena zemlja mu bo rodila kamenje. Še nase ne pomislite, ki se boste na stara leta ob tuje prage zadevali, kaj šele, da bi pomislili na tiste, ki bodo nekoč dedovali sramoto in revščino ter bodo preklinjali svoje očete in njih brezbožno ravnanje. – Enajsta je ura, izpreglejte!«

Farani so do konca poslušali, v svojem srcu pa so bili zlovoljni in užaljeni.

»Kaj smo storili, da nas pred Bogom toži za grešnike vseh grešnikov?« so rekli. »Ali nismo bire pošteno odrajtali, ali se nismo postili na veliki petek, ali nismo opravili velikonočne spovedi?«

Tako so govorili farani in so se napotili v krčmo.

Župnik ni užival dolgo njih jeze in zamere.

Tisto nedeljo, ko so poslušali zlovoljni farani njegovo tretjo pridigo, je slonel ob oknu, da bi se poslovil od večerne zarje. Žalostne so bile njegove misli, iz vasi pa se je glasilo prepevanje in vriskanje.

»Bog jim bodi milosten, grešnikom. Podobni so tistemu razbojniku, ki je prosil pod vislicami za harmoniko, da bi si zagodel še poslednjo pesem. Podobni so tudi pijancu, ki je vola zapil, pa pravi: Kaj bi zdaj z njivo, ko nimam vola? – ter gre in zapije še njivo. Ali tudi so podobni nedolžnemu otroku, ki je in pije ter ne pomisli na prihodnjo uro; in ki greši, ne da bi srce njegovo vedelo za greh. Bog jim bodi milosten! O kralju Matjažu sanjajo, njega kličejo, nanj upajo; meni pa se le vse zdi, da ne pride na zlatem, temveč na črnem konju. Kadar napoči tista grenka ura, ne daj, o Bog, da bi se prelila nedolžna kri.«

Tako je molil župnik in njegovo srce je bilo polno bojazni.

Večerna zarja je tiho zatonila v mrak. Župnik se je ozrl proti nebu in je vztrepetal od groze. Tam vrh hriba je stalo visoko in črno, kakor spomin na onstran groba. Ni se genilo. Župniku se je zdelo, da vidi siv obraz, neusmiljen in zlohoten ter da vidi temne, lakomne oči, ki se ozirajo po dolini. Dolga mrzla senca je planila od hriba do hriba, zazeblo je do samih nebes, hladen veter je zapihal.

»Prizanesi nam, Bog!« je rekel župnik in se je pokrižal.

Tisto noč ni spal, temveč je molil do jutra. Zjutraj pa je bil tako bolan, da ni mogel ganiti nog, komaj da je še glavo vzdignil. Prišel je župan in je stal kraj postelje ves žalosten, župnik pa ga je tolažil:

»Taka je postava od vekomaj: stari gredo, mladi pridejo. Trideset let sem bil med vami; kadar mi zapojete zadnjo pesem, boste peli svojim očetom in svoji mladosti. Sinoči sem videl, da je šla zarja za hrib; Bog nam bodi milosten in nas tolaži, dokler ne čakate nove zarje.«

»Blede se mu, pokleknimo,« je rekel župan.

Potrkalo je na duri, dekla je stopila k postelji in se nagnila do župnikove glave.

»Tujec je prišel,« je rekla.

»Kdor je, naj stopi v izbo,« je ukazal župnik.

Stopil je v izbo dolg, suh človek, oblečen v črn plašč, ki mu je segal do gležnjev; njegov obraz je bil kakor od sivega kamna. Ostal je tik pred pragom in je nagnil glavo.

»Dajte, vzdignite mi vzglavje, da ga vidim,« je ukazal župnik. Ugledal je tujca, premeril ga je z dolgim pogledom, nato pa je omahnil.

»Kdo si?« je vprašal.

»Elija Nahmijas,« je odgovoril tujec ter se je priklonil do pasu.

»Otroci grešni moji, Bog vam bodi milosten,« je rekel župnik in je z belimi očmi pogledal proti stropu, zakaj že se je bilo razmaknilo nebo in nedolžni duši se je prikazal paradiž.

Farani osojniški so bridko žalovali ob smrti svojega župnika. Obšel jih je strah, klonili so glave, plaho so gledali. Take so bile njih žalostne misli:

»Šel je od nas, kakor da je šlo to nebo nad nami, ki smo ga bili vajeni; ali kakor da so se pogreznili ti hribi, ki smo jih gledali od nekdanj. Dokler je bil med nami, ga nismo videli, zato ker je bil